

Lapsiasiavaltuutetun lausunto valtioneuvoston tasa-arvopoliittisen selonteon valmistelun tueksi

Viite: VN/22132/2020

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lausuntopyynnön sisältö

Tasa-arvopoliittinen selonteko koskee sukupuolten tasa-arvoa. Lausuntopyynnössä pyydetään näkemyksiä siitä, mitä tulevaisuuden tasa-arvokysymyksiä selonteossa tulisi käsitellä. Siinä pyydetään myös ehdotuksia kansallisista, pitkä ajan tasa-arvopoliittisista tavoitteista, joita selonteossa olisi syytä asettaa. Lisäksi pyydetään ehdotuksia muun muassa lainsäädännön ja yksilön suojan kehittämiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun vastaukset esitettyihin kysymyksiin on jätetty lausuntopalvelu.fi:ssä 21.2.2021.

Lapsiasiavaltuutetun vastaukset

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

1) Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa?

Tasa-arvokysymyksissä on otettava läpileikkaavasti huomioon lasten ja nuorten asema sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet. Lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet ovat sitovia ihmisoikeusvelvoitteita ja niiden toteutumisen varmistaminen on olennainen osa tasa-arvon edistämistä ja syrjinnän ehkäisemisestä. Tasa-arvokysymykset koskettavat lapsia ja nuoria monilla elämänalueilla, ja syrjivät sekä epätasa-arvoiset rakenteet toisintuvat herkästi lasten kasvatuksessa ja koulutuksessa.

Tasa-arvon edistämässä tulee yhtenä lähtökohtana olla lapsen oikeus kehittymisen täysimääräisiin edellytyksiin (LOS 6 art) sekä oikeus syrjimättömyyteen (LOS 2 art). Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että lasten ohjauksen koulutuksellisissa valinnoissa tulee olla tasa-arvoista jo varhaiskasvatuksesta alkaen. Tähän mennessä koulutuksellisen tasa-arvon kysymyksiin on kiinnitetty huomioita pääasiassa nuorten osalta.¹

Kotikasvatuksella on myös suuri merkitys lapsen kehitykselle. Päävastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä on lapsen vanhemmilla/huoltajilla ja valtion tulee tukea heitä tässä tehtävässä (LOS 5 ja 18 artiklat). Siten myös kotikasvatuksen tulee kannustaa lapsia kehittymään heidän omien toiveiden ja taitojen mukaisesti. Tasa-arvopolitiikalla voidaan parhaimmillaan tukea vanhempia tässä tehtävässä.

Huomiota olisi kiinnitettävä poikien syrjäytymiseen ja koulunkäynnin vaikeuksiin. Myös tyttöjen keskuudessa on eriarvoisuutta. Kohortti 1997 -tutkimuksessa, joka koskee nuoria, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla, havaittiin, että etenkin tytöillä, joiden molemmat vanhemmat olivat syntyneet ulkomailla, oli esimerkiksi vaikeuksia koulumenestyksen kanssa suomalaistaustaisiin tyttöihin verrattuna. Tutkimuksessa todettiin, että tytöillä ja pojilla ilmenevät ongelmat ja haasteet ovat erilaisia.²

Tasa-arvon edistämässä tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota hyvinvoinnin epätasaiseen jakautumiseen. Tässä työssä on otettava huomioon sukupuolten moninaisuus myös lasten ja nuorten kohdalla. Lasten oikeutta omaan koettuun sukupuoleen tulee vahvistaa niin lainsäädännöllä kuin muillakin keinoin. Keinojen valinnassa on huomioitava laaja-alaisesti eri sukupuolten kohtaamat haasteet. On tärkeää, että todellisen tasa-arvon saavuttamiseksi käytetään monipuolisesti erilaisia keinoja, joilla edistetään lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Sukupuolisensitiivisyyttä tulee tukea ja toteuttaa varhaiskasvatuksesta alkaen sekä oppimisympäristöissä että harrastus ja muissa arjen kasvatusta- ja vuorovaikutustilanteissa.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2) Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet?

Monet edelliseen tasa-arvopoliittiseen selontekoon sisältyvät tavoitteet ovat edelleen saavuttamatta, vaikka edistystä on tapahtunutkin. Edelleen on paljon tehtävää. On tärkeää, että tavoitteita asetettaessa arvioidaan niiden vaikutukset sekä suoraan että välillisesti lapsiin ja lapsen oikeuksiin. Lapsen oikeuksien näkökulmasta korostamme erityisesti seuraavia osa-alueita:

- Koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen
- Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen
- Lasten ja nuorten sukupuolta koskevan itsemäärämisoikeuden vahvistaminen
- Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan sekä seksuaalisen häirinnän ehkäisy
- Lasten ja nuorten syrjinnän ja erityisesti moniperustaisen syrjinnän ehkäisy

3) Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan Unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä?

Edellä mainittuja osa-alueita tulee edistää myös Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Sukupuolten oikeudellinen asema

4) Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi?

Lasten ja nuorten oikeusturvaan liittyvää sääntelyä tulisi kehittää. Lapsilla tulee olla tosiasiallisia ja tehokkaita keinoja saattaa kokemansa tasa-arvon ja syrjinnän loukkaukset käsiteltäväksi toimivaltaisessa viranomaisessa.

6) Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne tulee ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Moniperustainen syrjintä tulee ottaa huomioon kaikessa lapsia ja nuoria koskevissa kysymyksissä. Lapset ja nuoret ovat usein jo lähtökohtaisesti heikommassa oikeudellisessa asemassa pelkästään ikänsä perusteella.

Jyväskylässä 21.1.2021

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

¹ Ks. esim. Purkutalkoot: Nuorten koulutusvalintojen taustat ja keinot koulutus- ja ammattialojen sukupuolisegregaation lieventämiseksi (2017–2019), verkossa <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/purkutalkoot>

² Kääriälä, A. ym. 2020. Suomi seuraavan sukupolven kasvu ympäristönä: Seuranta Suomessa vuonna 1997 syntyneistä lapsista, joilla on ulkomailla syntynyt vanhempi. Helsinki: THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140741/URN_ISBN_978-952-343-582-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y